

TVDG mini 35-ąsias vardo suteikimo metines

Būsimasis Vytauto Didžiojo paminklas Trakuose, Karaimų saloje

Evelinos Kislych-Šochienės nuotr.

Trakų Vytauto Didžiojo gimnazija šiais metais (2025 m. spalio 27 d.) mini 35 metus, kai jai suteiktas garbingas Vytauto Didžiojo vardas. Geras laikas pagalvoti, pamąstyti, kokios yra Trakų Vytauto Didžiojo gimnazijos ir Vytauto Didžiojo sąsajos.

Vytautas Didysis, Lietuvos

Didysis kunigaikštis, kuris ne tik Lietuvos Didžiąją kunigaikštystę sukuria kaip didžiausią valstybę Lietuvos istorijoje, bet padeda valstybės valdymo pamatus, ant kurių galima teigti, kad Lietuva išliko iki šių dienų.

Nukelta į 9 p.

TVDG mini 35-ąsias vardo suteikimo metines

Atkelta iš 1 p.

Vytautas Didysis, kartu su LDK didžiuoju kunigaikščiu Jogaila pasirenka Vakarų Europos kelią priimdami krikštą iš Lenkijos ir kartu Vakarų Europos krikščionių katalikų religiją, mokslo žinias, architektūrą, papročius, kultūrą, mokslą ir kuria Europietišką švietimo sistemą pagal Vakarų Europos pavyzdį.¹

Vytautas Didysis ir Jogaila renkasi kelią, kuris nebuvo lengviausias priimant krikštą iš Lenkijos, nes didžioji LDK dalis jau buvo krikščioniška – stačiatikiai (dab. Gudijos, Rusijos ir Ukrainos žemės). Jie suprato, kad reiks paveikti stačiatikius bajorus, kad jie pereitų į krikščionių katalikų tikėjimą.²

1387 m. pakrikštijus Lietuvą buvo pradėtos kurti bažnyčios, o šalia jų – mokyklos. Mokyklų pagrindinis tikslas buvo mokytį ne raidžių, o krikščioniško tikėjimo ir gyvenimo. Mokyklų kūrimas Lietuvos visuomenę transformavo labiau negu rašto skverbimasis.³

Pati seniausia mokykla Lietuvoje – Vilniaus katedrinė mokykla, kuri veikė jau 1397m. Ji atitiko specialiosios vidurinės mokyklos tipą (taip ją dabar galėtume apibrėžti), Trakų mokykla yra antroji seniausioji mokykla Lietuvoje – tai buvo pradinė mokykla. Apie šių mokyklų programą nieko nežinoma. Iš XVI a. šaltinių galima susidaryti vaizdą apie tikybės dėstymo apimtį. Ji nesiskiria nuo kitų Europos šalių.⁴

Minint Trakų Vytauto Didžiojo gimnazijos vardo suteikimo 35-metį, verta pastebėti, kokios mokyklos, kurios buvo įkurtos per 500 m., Trakuose atitiko Vytauto Didžiojo pradėtą Lietuvos Europėjimo, integracijos į Europos kultūrą tikslą.

Kaip anksčiau minėta, pirmoji mokykla Trakuose, Vytauto Didžiojo nurodymu, įkuriama prie Naujųjų Trakų bažnyčios. Ją Vytautas įsteigė 1409 m. gegužės 24 d. Trakuose surašytu dokumentu. Originalus dokumentas neišliko, bet jis yra likęs pakartotas vėlesnių valdovų dokumentuose. Šiandien dokumentą randame Zigmanto Vazos 1618 m. kovo 26 d. rašto, tvirtinančiame tų turtų priklausomumą. Šis dokumentas rėmėsi Žygimanto Senojo tokio pat turinio raštu (1522 m. kovo 3d.).

Ši mokyklėlė buvo plataus, per kelis amžius išaugusio, parapijinio tinklo dalelė. Mokoma tikybės pagrindų, giedoti giesmes (dažniausiai) lotyniškai ir rašto (dažniausiai rašto buvo mokoma lotynų kalba). Mokslai buvo tęsiami kolegijose (veikė nuo XVI a.), Vilniaus universitete, Krokuvos ir kituose Europos universitetuose.

1526 m. Vilniaus vyskupystės sinodas priėmė nutarimą, o jis lietuvių ir Trakų mokyklą, kad prie kiekvienos bažnyčios būtų mokyklėlės, o jose mokoma lietuvių ir lenkų kalbomis, bet tai turėjo liesti tik tikėjimo pradmenų dėstymą, ne raštą.

Bėgant šimtmečiams, per karus ir marus, kai sumažėdavo

Direktorius JONAS BAGDONAS – matematikos mokytojas, dirbo 1974 – 1991

gyventojų, o juos slėgdavo skurdas, tokios parapijinės mokyklos kurį laiką neveikdavo, vėliau atsikurdavo. 1804 m. senojoje Trakų mokykloje mokėsi 40 berniukų. 1818 m. klebonaujant Antanui Giedraičiui pastatyta parapijinė mokykla (Birutės g. Nr. 6). Pastatas beveik nepakitęs iki mūsų dienų.

Reiktų paminėti, kad Abiejų Tautų respublikai netekus nepriklausomybės, beveik visai Lietuvai patekus į Carinės Rusijos sudėtį Trakuose prie dabar esančios Skaisčiosios Dievo Motinos gimimo cerkvės buvo įkurta mokykla, kurioje vaikai buvo mokomi rusų kalba, stačiatikiška tradicija. Vėliau iš LCVA saugomų dokumentų matoma, kad Lenkijos valdymo laikotarpiu 1923 m. buvo septynmetė valstybinė mokykla, įkurta tuometiniu adresu Mokyklos g. 6b. Vaikai buvo mokomi lenkų kalba. Mokykloje mokėsi 302 mokiniai – 171 berniukas ir 131 mergaitė. Vaikai mokėsi užsienio kalbos – vokiečių – 5, 6, 7 klasėse. (13) Buvusios mokyklos pastatą mums padėjo surasti pakalbinta Trakų gyventojas Birutė Visockienė. Tai – Sodų g. 6, Trakuose, išlikęs pastatas, kuriame dabar įrengti butai.

Trakuose taip pat veikė tautybių, kurios gyveno Trakuose, mokyklos. Pavyzdžiui, karaimų, kuri buvo įkurta 1576 m. ir atkurta po gaisro 1879 m. XIX a. pradžioje (surašymuose nurodyta 1831 ir 1842 m.) veikė religinė žydų mokykla. Kai kurie žydai miestiečiai savo vaikus leido į apskrities dviklasę, o vėliau triklasę mokyklą (greičiausiai mokslas joje vyko valstybine – rusų – kalba), kurioje 1886 m. iš 66 mokinių buvo 7 žydų. 1915 m. Trakuose atidaryta porą metų gyvavusi žydų mokykla, o tarpukariu, kai miestelis priklausė Lenkijai, veikė religinė mokykla.⁵

Kitų tautybių vaikai greičiausiai ėjo į valstybinę mokyklą, kurioje mokslas vyko rusų kalba ir atitiko carinės Rusijos politiką.

Lietuvai 1918 m. vasario 16 d. paskelbus nepriklausomybę, Trakuose Lietuvos valstybingumas buvo greitai prarastas, kai 1920 m. Trakai buvo okupuoti Lenkijos ir skubiai polonizuojami, siekiant kuo greitesnės Rytų Lietuvos integracijos į Lenkijos valstybę. Įkurta Trakų mokytojų

Direktorė ELVYRA JANUŠAUSKIENĖ – prancūzų kalbos mokytoja, dirbo – 1991 – 2014

seminarija (1924-1937 m.), šalia veikė pradinė mokykla. Seminarijoje būsimi mokytojai buvo ruošiami tapti Lenkijos valstybės mokytojais, o šalia buvusioje pradinėje mokykloje mokėsi mokyti vaikus. Mokslas vyko lenkų kalba ir atitiko Lenkijos valstybės interesus. Augant mokinių skaičiui 1936 m. pradėta statyti valstybinė (viešoji) septynmetė mokykla Trakuose, kuri gavo maršalo J. Pilsudskio vardą. Mokykla buvo moderni: su sporto sale, didelėmis ir šviesiomis klasėmis. Šiandieninis jos adresas būtų Vytauto g. 76.⁶

1940 m. Seminarijos patalpose vėl įkurta mokytojų seminarija, tik dabar lietuviška. Tai įvyko gražinus Lietuvai Vilniaus kraštą. 1939 m. rudenį Lietuvos kariuomenė įžengė į Vilnių. Šiame krašte lietuviškos mokyklos nebuvo. Buvo nutarta palikti visas lenkiškas mokyklas ir jose imta mokyti lietuvių kalbos. Vėliau kurtas visas lietuviškų mokyklų tinklas. Labai trūko mokytojų, todėl Lietuvos švietimo ministerija sumanė Trakuose steigti pradžios mokyklų mokytojų seminariją. Direktoriumi paskiriamas Marijampolės mokytojų seminarijos direktorius Juozas Mičiulis.⁷

1942 m. pavasarį į Trakus suvažiavo daug vokiečių kariuomenės, apsistojo jie seminarijos patalpose.

Pamokos vyko už Bernardinų ežero lenkų paliktose tuščiose poilsio vilose.

Mokytojai liko tie patys. Pakeltas buvo tik vokiečių kalbos mokytojas. Dirbti pradėjo Leonas Jovaiša. 1944 m. liepos 5 d. seminarijos direktorius pasitraukia iš Trakų.

1944/1945 mokslo metai prasiėjo. Tais metais įsteigti 4 parengiamieji kursai (60 mokinių) ir 4 pagrindiniai kursai (65 mokiniai).

Nuo 1947-1948 mokslo metų pradžios seminarijoje greta lietuviškų kursų (26 mokiniai) įsteigtas lenkų kalba mokomas pirmas kursas (27 mokiniai), o nuo 1951-1952 m. ir rusų kalba mokomas pirmas kursas. Mokytojai buvo rengiami lenkiškoms ir rusiškoms pradinėms mokykloms. Nuo tų laikų Trakuose veikia rusų ir lenkų kalbomis mokanti Trakų Vidurinė mokykla.

1957 m. Mokytojų seminariją

Direktorė JOLANTA MARTYNCEVIENĖ – anglų ir vokiečių kalbos mokytoja, dirba nuo 2014 m. gruodžio 8 d.

perkėlus į Naują Vilnią, jos vietoje įkurta mokykla – internatas. Direktorius Vytautas Cegelskas. Mokykla – internatas persikėlė iš Kudirkos gatvės į naują pastatą Birutės gatvėje. 1974 m. Trakų mokyklos – interneto pastate, kai mokyklą pradėjo lankyti didelė dalis Trakų miesto mokinių, įsikūrė Trakų 2-oji vidurinė mokykla. Abi mokyklos – internatinė ir vidurinė – dirbo tose pačiose patalpose. Dalis mokinių ilgą laiką mokėsi antroje pamainoje.

1982 m. lapkričio 23 d. Trakų 2-oji vidurinė mokykla įsikuria naujame pastate Birutės gatvėje. Direktorius Jonas Bagdonas. Nuo 1991/1992 m. Vytauto Didžiojo gimnazijai vadovauja Elvyra Janušauskienė, o nuo 2014 gruodžio 8 d. Jolanta Martynceviene.

1989 m. minint Lietuvos parapijinės mokyklos 580-ųjų metų sukaktį, dedant paminklinį akmenį buvo pasiūlyta mokyklai suteikti Vytauto Didžiojo vardą.

1990 m spalio 27 d. suteiktas Vytauto Didžiojo vardas.⁸

Prabėgo daugiau nei 500 metų, Trakuose gyveno daug žmonių, mokyklas lankė daug vaikų. Keitėsi valdžios, kurios turėjo savo valstybinius tikslus, politiką. Kiekviena valstybė, okupavusi Lietuvą, turėjo savo tikslus – užauginti sau lojalius piliečius. Todėl carinės Rusijos metais ir Sovietinės okupacijos metais buvo vykdoma rusinimo politika, Lenkijos okupacijos metais – lenkinimo politika. Vokietijos okupacijos metais – vokietinimas.

Vytauto Didžiojo tikslas – kurti Lietuvą, kuri būtų integruota į krikščionišką Vakarų Europos kultūrą, siekiamas tik Lietuvai atkūrus nepriklausomybę – 1918 m. vasario 16 d. ir 1990 m. kovo 11 d. Trakams šis laikotarpis buvo dar trumpesnis, nes Lietuvos valstybingumas Trakuose buvo tik nuo 1939 m. iki 1940 m. ir nuo 1990 m. kovo 11 d. Tikriausiai Vytautas Didysis sutiktų, kad Trakų Vytauto Didžiojo gimnazija yra verta vadintis jo vardu, nes atitinka jo kurtos Lietuvos tikslus. Greičiausiai jis net minties neturėjo, kad galima vaikus mokyti kita, ne lietuvių kalba jo mylimuose Trakuose.

Mums, Trakų gyventojams, labai malonu, kad su Trakais ir kartu su Senaisiais Trakais

susijusios asmenybės – Vytautas Didysis, Kęstutis, Birutė yra vertinamos, gerbiamos ir kartu pagarbiai įamžinamos jų atminimas. Labai malonu, kad taip pat Lietuvoje vertinamas ir visiems žinomas Trakų miesto vardas. 2024 m. „Trakų žemės“ redakcija kartu su Trakų savivaldybe vykdė projektą, kurio metu buvo surinkta informacija apie Trakų, Vytauto, Kęstučio ir Birutės gatvių buvimą Lietuvos savivaldybėse. Įdomu, kad daugumoje Lietuvos savivaldybių turi Vytauto gatvę. Taip pat dažnos Kęstučio, Birutės gatvės. Įdomu, kad pagal pateiktus projekto dalyviams duomenis, labai didelė dalis gatvių vardų: Vytauto, Kęstučio, Birutės, Trakų gatvė – gavo po Lietuvos nepriklausomybės atstatymo. Tai dažnai centrinės gatvės gyvenvietėse, kur visos gatvės susijusios su LDK istorija. Malonu, kad savivaldybės tikina, kad gatvės, susijusios su Trakų kunigaikščiais, yra garbingoje vietoje, asfaltuotos ir prižiūrimos.

Trakų Vytauto Didžiojo gimnazijai labai svarbu, kad Lietuvoje yra Vytauto Didžiojo universitetas Kaune, Vytauto Didžiojo gimnazijos Klaipėdoje, Jurbarko, Vilniuje su kuriomis bendraujama, bendradarbiaujama. Labai svarbu, simboliška ir malonu, kad Trakų Vytauto Didžiojo gimnazijos mokinys Rytis Komičius vadovauja Vytauto Didžiojo gimnazijai Vilniuje, kuri įkurta 1915 m., kurios pirmuoju direktoriumi buvo Mykolas Biržiška, o pedagogų sudėtį patvirtina Lietuvos mokslo draugija, vadovaujama Jono Basanavičiaus. Vilniaus Vytauto Didžiojo gimnazija buvo svarbiausias kovotojas Vilniuje ir Vilniaus krašte už lietuvių išsaugojimą labai sunkiomis Lenkijos okupacijos sąlygomis. Tikim, kad Trakų Vytauto Didžiojo gimnazija padės užaugti ir subręsti daug šviesių Lietuvos žmonių.

Daiva KERDOKAITĖ-KAZLAUSKĖ,

Istorijos mokytoja-metodininke Trakų Vytauto Didžiojo gimnazija

¹Edvardas Gudavičius. Lietuvos istorija. Nuo seniausių laikų iki 1569 m. I tomas V. 1999 m. Psl. 166.

²Jozefas Pfcneris. Lietuvos Didysis Kunigaikštis Vytautas kaip politikas. V.1989 psl. 142.

³Tarp istorijos ir būtovės. Studijos prof. Edvardo Gudavičiaus 70-mečiui. Vytautas Ališauskas. Fides ex auditu. Pastabos dėl sakinės ir rašytinės kultūros Lietuvos krikščionėjime. Psl. 315.

⁴Tarp istorijos ir būtovės. Studijos prof. Edvardo Gudavičiaus 70-mečiui. Vytautas Ališauskas. Fides ex auditu. Pastabos dėl sakinės ir rašytinės kultūros Lietuvos krikščionėjime. Psl. 315.

⁵<https://tinp.lrv.lt/media/viesa/saugykla/2023/12/7sEJJELSuVA.pdf>

⁶LCVA, f. 173 byla 229 l. nenumuotas.

⁷Ona Bražiūnienė. Trakų mokytojų seminarija. V.2009. Psl. 12

⁸<https://www.tvdg.lt/en/gimnazija/apie-gimnazija>